

Kijk ook onder de motorkap van het regionale ecosysteem!

De motor van een auto bestaat uit honderden onderdelen. Iets waar je je -is althans mijn eigen ervaring- vooral bewust van wordt als er onder de motorkap iets niet naar behoren werkt. Met een kromme krukas, verstopt spruitstuk of versleten bougies kom je niet ver, hoeveel brandstof er ook in je tank zit. Alleen als alle onderdelen in goede conditie zijn en samenwerken, dan is de beoogde route als gebruiker efficiënt af te leggen.

Die gedachte drong zich ongemerkt op toen ik in de afgelopen periode meermalen las over *het hoger beroepsonderwijs (hbo) als de innovatiemotor voor maatschappelijke transities in het regionale ecosysteem*. Diverse bestuurders, vaak met het rapport 'Elke regio telt' als vertrekpunt, deden een oproep om het nut en de noodzaak van het hbo voor de regio te (h)erkennen en als samenleving te omarmen. Een terechte oproep: met het opleiden van professionals en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek beschikt het hbo immers over twee wegen die tot directe impact kunnen leiden. Een ijzersterk aanbod voor een

maatschappij waarin grote transities hard nodig zijn -denk aan uitdagingen op klimaat, digitaal en sociaaleconomisch vlak- om het droomscenario van brede welvaart te bereiken.

De oproep van de bestuurders ging gepaard met een vraag naar extra middelen voor het hbo. Zij zien zich opereren in een uitdagend speelveld met zakelijke aanbieders, afnemende studenten-aantallen en een lastige positioneringsdiscussie met universiteiten, terwijl de bekostigingslijnen krap bemeten zijn. Zo zijn de publieke uitgaven aan een hbo-student de minste van de gehele onderwijskolom en gaat van elke 20 euro voor onderzoek er maar 1 naar het hbo. En dat terwijl de ambitie stevig is -in het Verkiezingsmanifest van Vereniging Hogescholen staat een structurele verhoging van het onderzoeksbudget als wens- en behoefte aan toepasbare kennis en kunde heel groot. Bijvoorbeeld in het mkb, want hoe geef je als ondernemer handen en voeten aan de energietransitie, terwijl je tegelijkertijd ook je bedrijf moet digitaliseren?

Om de potentie te kunnen omzetten in impact is de vraag naar extra geld begrijpelijk. Maar als de ambitie is om echt een innovatiemotor voor de regio te zijn, dan is er meer nodig. Het vraagt van het hbo een heldere visie op hoe die rol als motor voor maatschappelijke transitie in het regionale ecosysteem in te vullen. En dat gaat verder dan het opzetten van een fieldlab, participeren in een EU-project of aansluiten bij regionale gremia. Zulke initiatieven zijn concreet en belangrijk, maar bieden ook vaak slechts deeloplossingen voor een beperkte groep. Net zoals de bougies en krukas hun eigen bijdrage leveren aan een motor, maar er op zichzelf geen zijn. Het zijn van de krachtbron voor het regionale ecosysteem vraagt om een visie op hoe álle -dus niet alleen de eigen-deeloplossingen in samenhang het proces voor de gewenste verandering bij belanghebbenden kunnen helpen versnellen.

Cruciaal element voor die visie is om te denken vanuit degene die voor de transitieopgave staat. Dat borgt enerzijds dat oplossingen aansluiten op spelende behoeftes, anderzijds biedt het houvast om alle oplossingen te kaderen. Geen overbodige

luxé, want tegenwoordig zijn in het gemiddelde regionale ecosysteem nogal wat oplossingen -van accelerators tot hackatons en van fieldlabs tot fondsen- aanwezig. De eerste ontwerp-vraag voor de motor is daarom: welke behoeften bestaan er in ieder transitie-stadium en welke oplossingen zijn daarvoor al beschikbaar? Een ondernemer die zich breed wil oriënteren op digitale kansen heeft bijvoorbeeld meer aan een vakbeursbezoek dan aan deelname in een fieldlab over een specifieke technologie. Maar mocht de keuze uiteindelijk vallen op die technologie is het wel handig dat de ondernemer niet eindeloos hoeft te zoeken naar dat fieldlab. Om te kunnen versnellen is samenhang nodig.

Dat vraagt, naast het overzicht van vraag en aanbod in het regionale ecosysteem, om concrete verbindingen tussen de deeloplossingen, opdat transitieroutes voor belanghebbenden ontstaan.

Daar is natuurlijk niemand op tegen, maar de praktijk van afstemming, verbinding en verwijzing blijkt weerbarstiger. Zo telt Gelderland alleen op haar prioritaire thema's al ruim 50 oplossingen, veelal (mede) publiek gesubsidieerd. Het aantal

uitvoerders is groot en dat maakt afstemming een enorme klus. En hoewel iedereen desondanks van goede wil is, vraagt de rapportage voor een subsidiënt dan toch vaak dat de *Kritieke Prestatie Indicators* (KPI) op het aantal uniek ondersteunde belanghebbenden en netwerkbijeenkomsten zijn afgevinkt. KPI's die regionale versnippering in de hand werken. Een integrale kijk op (de inpassing in) het ecosysteem is onmisbaar om tot transitieroutes te komen, maar is vaak geen onderwerp in de subsidievereisten.

Terug naar de hbo-bestuurders. Hun oproep voor meer middelen is begrijpelijk, het streven om de regionale innovatiemotor te zijn lovenswaardig. Want als het versnellen van transities het doel is, dan behelst die ambitie meer dan het bijdragen aan de regio met praktijkgericht onderzoek en goed onderwijs. Het impliceert een leidende rol van het hbo in het creëren van samenhang in het ecosysteem. Als ware het de hoofdmonteur van de regionale krachtbron. Voldoende aanleiding om onder de motorkap van het ecosysteem te kijken en met monteurs van andere oplossingen (het ontwerp van) de motor te *tunen*. Het recente

convenant van de Vereniging Hogescholen (VH) met de Regionale Ontwikkelings Maatschappijen (ROM)-Nederland is een mooie en noodzakelijke stap. Want met de bestuurders al op pad voor extra brandstof is het hoog tijd om te beginnen met sleutelen!

Maarten van Gils.

Lector Smart Business

Programmamanager Smart Region

HAN University of Applied Sciences

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur, Raad voor het Openbaar Bestuur, Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (2023). Elke regio telt! Een nieuwe aanpak van verschillen tussen regio's. Den Haag. Digitale uitgave ([link](#)).

Vereniging Hogescholen (2023). Verkiezingsmanifest Hogescholen 2023 - Investeer in talent voor de innovatie van Nederland. Den Haag. Digitale uitgave ([link](#)).

Vereniging Hogescholen, Regionale Ontwikkelings Maatschappijen (2023). Convenant Vereniging Hogescholen met ROM-Nederland – Krachten bundelen voor sterke regionale innovatie-ecosystemen. Den Haag. Digitale uitgave ([link](#)).
